

Elemzés a 2016. július 15-i török katonai puccskísérlet következményeiről

2016. július 25.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

A 2016. július 15-i törökországi katonai puccskísérlet eseményeiről¹

Törökországban 2016. július 15-én a késő esti órákban a török hadsereg katonáinak egy része puccskísérletet hajtott végre az ország kormánya és elnöke, Recep Tayyip Erdoğan ellen „a demokratikus rend megőrzésének, az emberi jogok védelmének érdekében”. Az államcsínykísérlet során Ankarát és Isztambul-támadták meg, megpróbálták elfoglalni a parlamentet és több televíziós épületet, számos helyen fegyveres összecsapások történtek, a puccsisták kijárási tilalmat rendeltek el, harci repülőket és helikoptereket köröztek a két nagyváros fölött. Lezárták a Boszporuszon átívelő hidakat, az összes közösségi média felületet lekapcsolták és foglyul ejtették Hulusi Akar török vezérkari főnököt. Erdoğan török államfő a puccskísérlet kirobbanásakor nyaralását töltötte, a hír hallatára rögtön visszatért Isztambulba, eközben biztosította a lakosságot, hogy még mindig ő az ország államfője. Erdoğan felhívására több ezren vonultak az utcákra több városban, köztük Ankarában és Isztambulban, ezáltal is bénítva a puccsisták előretörését. Pár órával később a török államfő már úgy nyilatkozott, hogy a török vezetés meghiúsította a puccskísérletet, amelyet Törökország egysége ellen szerveztek. Július 16-ára már viszonylagos rend és nyugalom volt az országban.

Gazdasági következmények

Az isztambuli tőzsde reakciója²

A teljes politikai instabilitás következményeként az isztambuli tőzsde a puccsot követő hét elején összeomlott és a török líra árfolyama történelmi mélypontra süllyedt. A líra/dollár árfolyam 2,88-ról 3,01-re esett, majd valamelyest, 2,97-re korrigált. A három hónapos szükségállapot bejelentése azonban tovább gyengítette a líra árfolyamát, amely ezúttal 3,0974 dollárra gyengült a nemzetközi bankközi piacon. Csütörtök délelőtt már enyhén erősödött a török valuta, így a dollárt már „csak” 3,074 lírán jegyezték.

¹ http://inforadio.hu/kulfold/2016/07/15/katonai_puccskiserlet_zailik_torokorszagban/ http://www.ansa.it/sito/notizie/mondo/2016/07/15/colpo-di-stato-in-turchia-carri-armati-ed-f16-su-ankara_432c117d-f188-423f-9f72-05260b0cc20c.html
² <http://www.hirado.hu/2016/07/21/uiabb-melysegeben-a-torok-lira/>

USD TRY Historical Charts

1. ábra - A török líra (TRY) és az USA dollár (USD) árfolyamának alakulása az elmúlt 30 napban

A kép forrása: <http://www.exchangerates.org.uk/USD-TRY-exchange-rate-history.html>

Jól megfigyelhető, hogy a piacok kedvezőtlenül fogadták a szükségállapot kihirdetését, mivel az tovább fokozza a bizonytalanságot. A piacok reakcióit ellensúlyozhatja, ha a kormány világossá teszi, pontosan mivel is jár a szükségállapot bevezetése – mutatott rá Fatih Keresteci, az HSBC bank elemzője.

A törökországi puccskísérlet hatása a török államkötvények piacára³

A **Markit Financial Information Services** piaci információ-szolgáltató cég július 21-i adatai szerint a londoni kereskedésben az ötéves lejáratú, devizában denominált török államkötvények kockázati felára (CDS) 280 bázispont feletti szinten állt, amely csaknem 30 %-kal magasabb a puccskísérlet előtti értéknél. Ez azt jelenti, hogy egy 10 millió dollár névértékű devizában kibocsátott török államkötvény piaci csődbiztosításának díja meghaladja a 280 ezer dollárt. A puccskísérlet megelőzően még 220 ezer dollár körül mozgott ez az összeg.

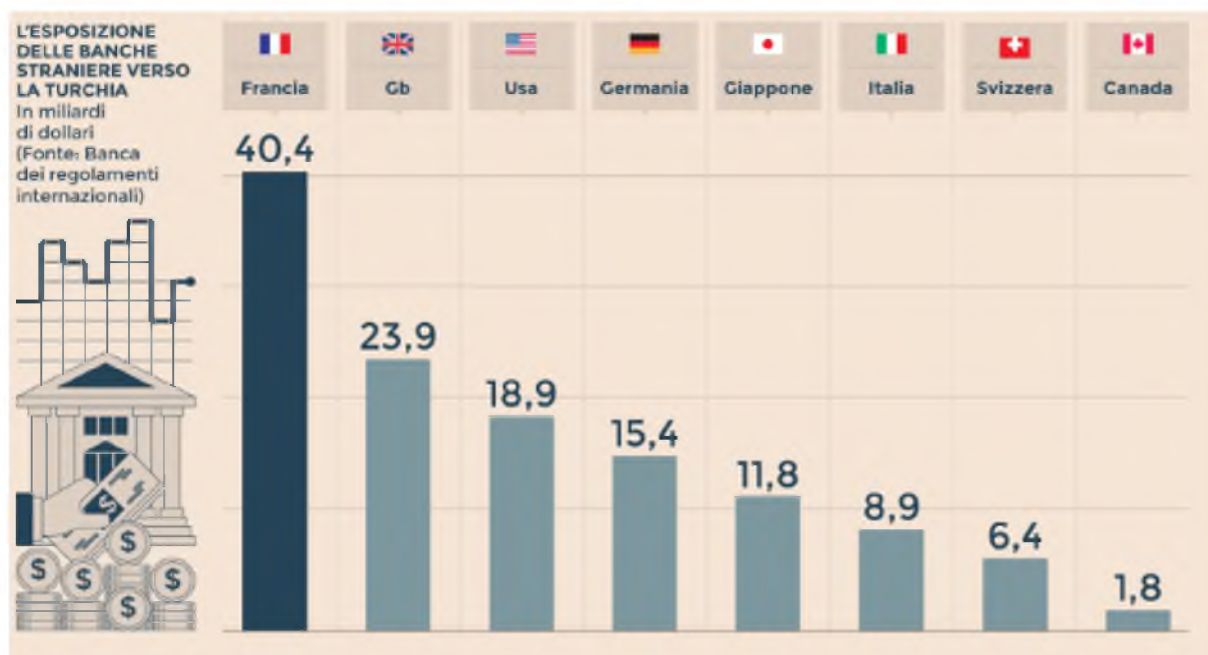
A Markit londoni elemzői hangsúlyozták, hogy a drágulás nagy része rövid idő alatt – július 18-21. között – következett be, ami azt jelzi, hogy a piacokat a puccskísérlet közvetlen gazdasági következményein kívül az államcsíny utáni politikai tisztogatási hullám is ugyanannyira aggasztja.

³ <https://profitline.hu/hircentrum/hir/353905/Nincs-kulonosebb-piaci-hatasa-a-torokorszagi-puccskiserletnek>

Nemzetközi hatások

A török állampapír-piacon érzékelhető folyamatok ugyanakkor nem terjedtek át más feltörekvő országokra. A Markit adatai szerint július eleje óta az *iBoxx USD Emerging Markets Sovereigns Index* – amelynek segítségével a cég 68 feltörekvő gazdaság dollárban kibocsátott államkötvényeinek piaci folyamatait vizsgálja – csak négy esetben mutatott emelkedést a kockázati felárakban. Összességében a feltörekvő piaci szuverén dollárkötvényekhez kapcsolódó kockázati felár átlagos szintje az amerikai kincstárjegyhez képest a hónap eleje óta 21 bázisponttal lett alacsonyabb.

Külföldi bankok érintettsége a török puccskísérletet követően kialakult instabil piaci környezetben⁴

2. ábra - Külföldi bankok érintettsége a török piacon (országokénti bontásban), milliárd dollár
A kép forrása: Il Sole 24 Ore gazdasági napilap

<http://www.ilsole24ore.com/art/finanza-e-mercato/2016-07-19/banche-francesi-e-inglesi-piu-esposte-bosforo-230957.shtml?uuid=ADQj5Bv>

Törökország Európában a hatodik, globálisan pedig a tizenhatodik legnagyobb gazdaság, így az elmúlt évek során a külföldi bankok a török gazdaság dinamikus növekedésében bízva sok befektetést hajtottak végre az országban. Az erőteljes növekedést mutató, ezáltal vonzó piac és a fiatal népesség Törökországot a kereskedelmi bankok egyik kedvelt befektetési célpontjává tette.

A török befektetési piac vizsgálata során fontos kiemelni az Erdoğan török elnökhöz közel álló, őt és a pro-iszlám Igazság és Fejlődés Pártját (a továbbiakban AKP) támogatók körét. Közülük a legfontosabb az autóiparban érdekelt, vezető szerepet betöltő Koç család, melynek az UniCredit bankcsoporttal közös befektetési vállalata is van (a család tulajdona önmagában kiteszi a török GDP 9 %-át). A másik fontos támogatói kör az anatóliai régióban működő – szakértők által sokszor

⁴ <http://www.ilsole24ore.com/art/finanza-e-mercato/2016-07-19/banche-francesi-e-inglesi-piu-esposte-bosforo-230957.shtml?uuid=ADQj5Bv>

„iszlám kálvinistáknak" nevezett – kis- és középvállalkozások tulajdonosainak csoportja, akik a török gazdaság növekedési motorjai – utóbbiaknak a nagy nemzetközi bankok nyújtanak hiteleket.

A Nemzetközi Fizetések Bankja (Bank for International Settlements, BIS) által közzétett adatok szerint a **külföldi bankok több mint 127 milliárd dollár értékű kitettséggel rendelkeznek a török piacon. Leginkább a francia bankok érintettek**, több mint 40 milliárd dollár értékű befektetéssel, de a **brit és az amerikai pénzüzetek is jelentős érdekeltségekkel bírnak**, 23,9 milliárd illetve 18,9 milliárd dollár értékben.

A nemzetközi bankrendszer meghatározó szereplői közül a francia BNP Paribas, az amerikai Citibank, a brit HSBC, az olasz UniCredit, a spanyol BBVA, a libanoni Audibank, a katari Commercial Bank of Qatar és Qatar National Bank, a kazah Kazcommerzbank, az orosz Sberbank, a kínai ICBC és végül a holland ING Bank a legnagyobbak a török piacon.

Néhány európai bank már az év eleje óta próbál szabadulni a török érdekeltségeitől. A brit HSBC azonban februárban felhagyott a török leányvállalatának értékesítési szándékával, miután az addig kapott ajánlatok nem bizonyultak megfelelőek. A Reuters hírügynökség júniusban közölte, hogy az orosz Sberbank is török leányvállalatának (Denizbank) az eladását tervezi. A hírt ugyanakkor a Sberbank később cáfolta.

A Qatar National Bank – amely a legnagyobb bank az arab régióban – ugyanakkor a terjeszkedés mellett döntött, így 2015. december 22-én megállapodást kötött a National Bank of Greece-szel a Finansbank AS akvizíciójáról, összesen 2,7 milliárd euro értékben. Ezáltal a Qatar National Bank 99,81 %-os részesedést szerzett.

A Yapi Kredi befektetési vállalatot, amely az UniCredit és a Koç Holding vegyesvállalataként évek óta nagy nyereséggel működik, a negyedik legnagyobb bankként tartják számon az országban. A Yapi Kredi a puccskísérlet követően törölte az 550 millió dollár értékben tervezett kötvénykibocsátását.

A hitelminősítők reakciója a török puccskísérletre

Július 19-én a Moody's Investors Service is bejelentette, hogy felülvizsgálja Törökország „Baa3” szintű – még épphogy befektetésre ajánlott – adóbsesorolását azzal az indokkal, hogy meg kell vizsgálni a puccskísérlet hatásait a török gazdaság növekedésére, a gazdaságpolitikai döntéshozó intézményrendszerre és a külső tartalékokra nézve.

Július 20-án a **Standard & Poor's viszont le is minősítette** Törökországot. A befektetésre nem ajánlott kategórián belül „BB+/B”-ről „BB/B”-re rontotta a **hosszú és rövid lejáratú szuverén török devizakötelezettségek besorolását**. Elsősorban azzal indokolták a lépést, hogy a puccskísérlet politikai következményei kikezdi a beruházási környezetet, aminek negatív hatásai lesznek növekedésre és tőkebeáramlásra.⁵

⁵ <http://www.wsj.com/articles/s-p-cuts-turkeys-ratings-deeper-into-junk-territory-1469032326>

A törökországi puccskísérlet hatása a turizmusra⁶

A World Travel and Tourism Council (WTTC) 2015-ös Törökországról szóló jelentése alapján az utazásból és a turizmusból származó direkt bevétel 2014-ben 82,1 milliárd török lírát (nagyjából 32 milliárd USD) tett ki, amely a 2014-es GDP 4,7 %-ának felelt meg. 2015-re a növekedési tendencia folytatását jóslták (84,4 milliárd török líra), 2025-re pedig 131,8 milliárd török lírát.⁷ Bár az előrejelzések pozitívak voltak, a 2016-os januári isztambuli terrortámadások miatt már áprilisban csökkentek a bevételek. Ezen a helyzeten a június végi, isztambuli Atatürk repülőtér elleni terrortámadás tovább rontott. A július 15-i puccskísérlet és az azt követő tisztogatások miatt pedig a turizmus jelentős visszaesésére lehet számítani.

TURKEY: DIRECT CONTRIBUTION OF TRAVEL & TOURISM TO GDP

3. ábra - Az utazás és a turizmus direkt hatása a török GDP-re

A kép forrása: [https://www.wttc.org/-](https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/turkey2015.pdf)

[/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/turkey2015.pdf](https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/turkey2015.pdf)

A WTTC ugyanezen jelentése szerint az idegenforgalom közel 1 millió munkahelyet biztosít Törökországban, ha a közvetett hatásokat is hozzászámítjuk, akkor több mint 2milliót, ezzel a foglalkoztatottság több mint 8 %-át a turizmus adja. A török Idegenforgalmi Minisztérium adatai szerint 2016 áprilisában 1,75 millió turista látogatott az országba, ez mintegy 28 %-os csökkenést jelent az előző év azonos időszakához képest. Ez a legnagyobb visszaesés 1999 májusa óta.⁸

Jelenleg az utazási irodák és a török szállodák nagy kedvezménnyel kínálják a törökországi nyaralásokat, az „all-inclusive” utak zöme most 20-40 %-os árkedvezménnyel vásárolható meg.

A Törökországba utakat szervező közvetítő irodák vezetői viszonylag bizakodóak maradtak és igyekeznek megnyugtatni a befektetőiket, mindazonáltal két nagy német cég – a Thomas Cook és a TUI – árfolyama is esett az elmúlt napokban. A Thomas Cook szóvivője úgy nyilatkozott, hogy a puccskísérletet követő napokban indított útjaikon csak néhány utas döntött úgy, hogy nem utazik.

⁶ <http://www.origo.hu/utazas/hirek/20160718-torokorszag-antalya-puccskiserlet-turizmus.html>
http://www.portfolio.hu/vallalatok/torokorszag_i_puccs_a_turistakat_egyelore_nem_zavarja.234873.html
<http://www.kronika.ro/gazdasag/nyaralas-a-puccs-armyekaban>

⁷ <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/turkey2015.pdf>

⁸ <http://www.kronika.ro/gazdasag/nyaralas-a-puccs-armyekaban>

A TUI szóvivője szintén arról számolt be, hogy a Törökországba tartó gépek menetrend szerint közlekednek, számukra utasszám szempontjából ez utóbbi egy átlagos hétvégének felelt meg. A Törökországban nyaraló 18 000 német turista közül mindössze 30 jelezte, hogy a tervezettnél korábban szeretne hazautazni. A Lufthansa összesen két járatot törölt Isztambul és Frankfurt valamint München és Ankara viszonylaton a puccskísérlet következtében. A légitársaság július 17-én bejelentette, hogy újraindítja járatait Törökországba. A British Airways a puccskísérlet másnapján minden Törökországba tartó járatát törölte, de már ők is újraindították gépeiket. A Wizz Air még a puccskísérlet előtt bejelentette, hogy kiveszi a menetrendjéből a Budapest–Isztambul járatot. A cég a geopolitikai helyzettel indokolta a törökországi úticél felfüggesztését, az utolsó gép július 31-én indul.⁹

Belpolitikai és egyéb következmények

A 2016. július 15-i sikertelen puccskísérletet követően Törökország nagyobb városaiban úgynevezett „**demokrácia-gyűléseket**” tartottak. Július 19-én, kedden este körülbelül ezer tüntető gyűlt össze Isztambulban Recep Tayyip Erdoğan török elnököt éltetve. A kormánypárti szimpatizánsokból álló csoport **követelte**, hogy a múlt heti államcsíny-kísérlet felelőseire **szabjanak ki halálbüntetést**.¹⁰ Erdoğan török elnök egy interjúban **megerősítette** azt a korábbi nyilatkozatát, miszerint **ha a török országgyűlés megszavazza a halálbüntetés visszaállításáról szóló törvénymódosítást, akkor ő azt alá fogja írni**. Ez azonban Erdoğan szerint nem érinti Törökország kapcsolatait az Európai Unióval, hiszen ha az EU valóban tiszteletben tartja a demokráciát, akkor elfogadja az emberek akaratát. *„A világ nem egyenlő az Európai Unióval. Halálbüntetés létezik az Egyesült Államokban, Oroszországban, Kínában és sok más országban is.”* – zárta mondandóját a török elnök.¹¹

A török kormányzat legutóbbi közleménye szerint a puccskísérletben 246 kormánypárti katona és civil vesztette életét, illetve 2185 ember sérült meg a július 15-i megghiúsult hatalomátvételt követően. A halott puccsisták számáról ugyanakkor a kormányzat nem közölt hivatalos adatot.¹² A **tisztogatás jegyében** eddig több mint 60 000 embert, köztük katonákat, rendőröket, bírákat, köztisztviselőket függesztettek fel állásukból, vettek őrizetbe vagy indítottak ellenük nyomozást. Továbbá 21 000 tanár engedélyét vonták vissza, illetve függesztették fel, 15 200 dolgozóját bocsátotta el a török Oktatási Minisztérium és 1577 egyetemi vezetőt is menesztettek. A kormány 34 újságíró sajtóakkreditációját vonta vissza.¹³ **Erdoğan szerint a török demokráciát nem fenyegeti veszély**, de előfordulhatnak további letartóztatások a sikertelen puccskísérlet nyomán. *„Minden, a béke és stabilitás fenntartásához szükséges intézkedést végre fogunk hajtani”* – hangsúlyozta a török államfő, **aki az államcsíny-kísérletet a török nemzet elleni büntettnek minősítette, s biztosította a közvéleményt arról, hogy minden intézkedést a törvényesség**

⁹ http://www.portfolio.hu/vallalatok/torokorszagi_puccs_a_turistakat_egylore_nem_zavarja.234873.html

¹⁰ http://hvg.hu/vilag/20160719_torok_puccskiserlet_erdogan_parti_tuntetes

¹¹ <http://www.aljazeera.com/news/2016/07/erdogan-turkish-democracy-threat-160720200310739.html> <http://www.bbc.com/news/world-europe-36852080>

¹² <http://abcnews.go.com/International/wireStory/latest-turkey-detains-judges-military-officers-40761690>

http://www.ansa.it/sito/notizie/mondo/europa/2016/07/22/erdogan-se-serve-esteso-stato-emergenza_c5fa5a88-974c-4aac-b58c-1a4b8090e7a0.html

¹³ <http://www.reuters.com/article/us-turkey-security-erdogan-idUSKCN1012TD> <http://www.reuters.com/article/us-turkey-security-education-idUSKCN0ZZ1R9>

keretein belül hajtanak végre. Erdoğan a letartóztatásokkal kapcsolatos kritikákra úgy reagált, hogy a török kormány a közelmúltban hasonló biztonsági fenyegetéseknek kitett országokhoz (pl. Franciaország) hasonló módon reagált.¹⁴

Erdoğan elnök július 20-án este Ankarában, a török nemzetbiztonsági kabinet ülése után jelentette be, hogy a demokrácia, a jogállamiság és az alapvető szabadságjogok védelmének érdekében az egész országra kiterjedően három hónapos szükségállapot bevezetését tervezik. Az eljárás menete értelmében a szükségállapot kihirdetését hivatalosan országos közlőnyben kell bejelenteni, majd az országgyűlés elé terjeszteni, a parlament pedig dönt a szükségállapotot érintő valamennyi kérdésben. Az országgyűlés július 21-én nagy többséggel megszavazta a szükségállapot bevezetését. Erdoğan még a bejelentés előtt hangsúlyozta, hogy a szükségállapot elrendelésének egyedüli célja az országot fenyegető terrorizmus ellen szükséges intézkedések meghozatala annak érdekében, hogy „a fegyveres erőket megtisztítsák.” Az intézkedés rendeleti úton történő kormányzást biztosít az államfőnek, valamint korlátozhatják a törökök alapvető szabadságjogait. A szükségállapot elrendelésének keretében kijárási, járműforgalmi tilalmat lehet bevezetni, korlátozni lehet a közlekedést, a rendfenntartó erők külön engedély nélkül tarthatnak házkutatásokat, átvizsgálhatják a járműveket, s azokat szükség esetén le is foglalhatják. Betilthatóak a tüntetések, a gyűlések valamint a média- és sajtótermékek is korlátozhatóak vagy betilthatóak.¹⁵ A szükségállapot elrendelésének bejelentésével összefüggésben Numan Kurtulmuş török miniszterelnök-helyettes bejelentette, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének 15. pontja értelmében Törökország felfüggeszti az Egyezmény végrehajtását azokban az esetekben, amelyeknél ez más nemzetközi szerződésből fakadó kötelezettségeivel nem ellentétes. Az ellenzéki Cumhuriyet újság főszerkesztője, Can Dündar szerint a szükségállapot bevezetése azt jelenti, hogy „Törökország most már egy elnyomó rendszert testesít meg, ahol a törvény és a szabadságjogok felfüggesztésre kerülnek, a sajtó cenzúrázva lesz, és a parlament megszűnik”.¹⁶

Erdoğan az Al Jazeera hírtelevízióknak adott, július 20-án megjelent interjújában nem zárta ki annak a lehetőségét, hogy a puccsisták további akciókat terveznek. Erdoğan ismét elmondta, hogy szerinte Fethullah Gülen muszlim hitszónok és mozgalma áll az államcsínykísérlet előkészítése mögött. Ezért nagy hiba lenne, ha az Egyesült Államok nem adná ki Gülent Törökországnak. Ám a török államfő azt is hangsúlyozta, hogy a kiadatási kérelemmel nem akarja feszültté tenni a két ország stratégiai partnerségen alapuló kapcsolatát. Erdoğan úgy vélte, hogy – annak ellenére, hogy konkrétan nem nevezett meg senkit – más országoknak is köze lehetett az államcsínykísérlethez, ugyanakkor elismerte, hogy a török hírszerzés hiányosságai miatt valósulhatott meg a puccskísérlet.¹⁷

Erdoğan török elnök július 21-én, csütörtökön a Reutersnek adott interjúban úgy nyilatkozott, hogy az ellenzéki pártok támogatásával lehetségesnek tartja a török alkotmány korlátozott módosítását. Ezt később országos népszavazással meg is lehetne erősíteni. Az államfő az interjú

¹⁴ <http://www.aljazeera.com/news/2016/07/erdogan-turkish-democracy-threat-160720200310739.html>

¹⁵ <http://www.aljazeera.com/news/2016/07/erdogan-declares-state-emergency-turkey-160720203646218.html>

<https://www.theguardian.com/world/2016/jul/20/erdogan-bans-academics-from-travel-holds-first-post-coup-security-meeting-ankara-turkey>

<http://www.aljazeera.com/news/2016/07/erdogan-turkish-democracy-threat-160720200310739.html>

¹⁶ <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/21/turkey-parliament-expected-to-pass-erdogan-emergency-measures>

¹⁷ <http://www.aljazeera.com/news/2016/07/erdogan-turkish-democracy-threat-160720200310739.html>

során kiemelte, hogy szakadár terrorista szervezetként fognak bánni a puccskísérlet szellemi atyjának tartott Fethullah Gülen törökországi hálózatával. Erdoğan itt is **megerősítette** azt a korábbi kijelentését, miszerint **fennáll egy újabb puccskísérlet veszélye**, egyúttal hangsúlyozta, hogy a puccsistáknak nem lesz könnyű dolguk, mivel – mint mondta – „*éberebbek vagyunk*”. A török államfő kijelentette, hogy **az egyik következő feladat a fegyveres erők gyors átszervezése** lesz, melyről Erdoğan „vérfrissítést vár”. A **Legfelsőbb Katonai Tanács** (YAS), augusztus elsején fog ülésezni és **felülyeli majd az átalakítást**. A Tanács elnöke a miniszterelnök, tagjai a védelmi miniszter és a vezérkari főnök.

A török országgyűlés által július 21-én elfogadott, három hónapra szóló **szükségállapot** Erdoğan szerint **szükség esetén meghosszabbítható**, a különleges jogrend lehetővé teszi a hatóságoknak, hogy **gyorsan és hatékonyan lépjenek fel** a puccsisták támogatóival szemben, a török államfő ezt várja majd az új vezetők közül álló hadseregtől is.¹⁸

Katonai vonatkozású hír, hogy július 19-én, kedden – az államcsínykísérlet óta első alkalommal – a **török légierő** F16-os harci repülői **légitámadást indítottak a terrorszervezetként nyilvántartott Kurdisztáni Munkaspárt** (PKK) észak-iraki **katonai központja ellen**, nem messze Hakurktól. Török jelentések szerint **a támadás során húsz terrorista öltek meg**. A támadásnak külön érdekessége, hogy a török hadsereg második és harmadik hadtestének parancsnokait, Adem Huduti és Erdal Öztürk tábornokokat is letartóztatták a puccskísérlet után, pedig eddig ők vezették a PKK elleni csapásokat.¹⁹

Törökország blokkolta a WikiLeaks portált, miután a weboldal a kormányzó AKP közel 300 000 darab, 2010 és 2016. július 6. között keletkezett e-mailjét hozta nyilvánosságra a sikertelen államcsíny-kísérletet követően. Egy török tisztviselő azt mondta, hogy a döntés azért született, mert a kormány úgy ítéli meg, hogy az elektronikus leveleket illegálisan szerezték meg és jelentették meg, és az ilyen jellegű kommunikáció sérti a személyiségi jogokat. A WikiLeaks közölte, hogy a leveleket egy héttel a sikertelen puccskísérlet előtt szerezték meg és a nyilvánosságra hozatal dátumát előrehozták, válaszul a török kormány puccsot követő tisztogatására. Mindazonáltal a WikiLeaks szerint a mostani lépésüknek semmi köze nincs a puccsistákhoz, a török ellenzéki pártokhoz vagy külföldi államokhoz.²⁰

Nemzetközi reakciók

Amerikai Egyesült Államok

A török puccskísérlet jelentős és **szerteágazó hatásokkal bír az Amerikai Egyesült Államokra** nézve. A szövetséges, NATO tagállam Törökország ugyanis kiemelkedő szerepet tölt be az ISIS elleni küzdelemben, a szír bevándorlók helyzetének rendezésében, valamint elhelyezkedésénél fogva kulcsszerepet játszik az Iszlám Állam külföldi harcosainak megfigyelésében. Az Incirlik Légitámaszpont – ahonnan az amerikai légierő a támadásait indítja – mindössze 97 kilométerre fekszik a szír határtól. A kialakult helyzetre való tekintettel a török hatóságok július 16-án az Incirlik

¹⁸ <http://www.reuters.com/article/us-turkey-security-erdogan-idUSKCN1012TD>

¹⁹ <http://hu.euronews.com/2016/07/20/a-torok-legiero-a-pkk-iraki-allasait-bombazta>

²⁰ <http://www.wsj.com/articles/turkey-blocks-wikileaks-website-over-ruling-party-emails-1469006762>

<https://www.theguardian.com/world/2016/jul/20/turkey-blocks-access-to-wikileaks-after-erdogan-party-emails-go-online>

környéki légtér lezárásáról döntöttek, amely egyben az amerikai műveletek ideiglenes felfüggesztésével is járt.

A **Pentagon szóvivője, Peter Cook** közleményében tájékoztatott arról, hogy **az amerikai és török hatóságok együttműködve dolgoznak a légi hadműveletek zavartalanságának helyreállításán.** Hozzátette, hogy az USA hadserege azon is dolgozik, hogy a török belügyek miatt kialakult bizonytalan helyzet amerikai hadműveletekre gyakorolt hatásait minimalizálja - ha szükséges - akár az akciók módosításával is. (Mindez feltehetően a hadsereget támogató drónok elindításához elengedhetetlenül szükséges légitámaszpont régió belüli áttelepítését jelenti.)²¹ Intenzív amerikai és török egyeztetés eredményeképpen a légitámaszpont körüli légtérzárát július 17-én, vasárnap feloldották.²² Cook tájékoztatott arról is, hogy a jelentések szerint valamennyi Törökországban tartózkodó amerikai állampolgár sértetlen és biztonságban van,²³ ennek jövőbeli fenntartása érdekében az amerikai hadsereg – a török hatóságokkal együttműködésben – valamennyi szükséges intézkedést megtesz.²⁴ A Pentagon szóvivője megjegyezte, hogy a Törökországban, és különösen az Incirlik Légítámaszponton állomásozó katonák családjai az ISIS elleni hadműveletekre való tekintettel már márciusban távozásra vonatkozó parancsot kaptak.²⁵

John Kerry amerikai külügyminiszter július 17-én, vasárnap három alkalommal is beszélt a török kollégájával, Mevlüt Çavuşoğluval. Az egyeztetésről szóló közleményében²⁶ Kerry kitért arra, hogy az USA támogatásáról biztosította Törökország demokratikusan megválasztott kormányát.

Egy másik közleményben **Barack Obama amerikai elnök** – miután a pénteki török eseményekről telefonon egyeztetett John Kerryvel – **megerősítette az USA támogatását a demokratikusan megválasztott török kormány irányában, egyben önmérsékletre, az erőszak és a vérontás elkerülésére kérte az érintett feleket.**²⁷ Saját stábját azzal bízta meg, hogy a török illetékesekkel szoros együttműködésben biztosítsák a folyamatban lévő diplomáciai missziók, a Törökországban tartózkodó magánszemélyek és amerikai tisztségviselők, valamint hozzátartozóik biztonságát.²⁸

Ash Carter védelmi miniszter közleményében²⁹ hangsúlyozta, hogy **a török kormánnyal együttműködésben végrehajtott operatív lépések megfelelőek valamennyi, a biztonsággal kapcsolatos kétely elosztatásához.** Carter július 19-én, kedden telefonon beszélt a török védelmi miniszterrel, Fikri Isikkel,³⁰ akit támogatásáról és az elkövetkezendő hetekben közvetlen, napi szintű kapcsolattartásról biztosított.

A Demokrata Párt elnökjelölt aspiránsa, **Hillary Clinton** Twitter-oldalán közzétett nyilatkozatban fejezte ki aggodalmát, valamint a demokratikus úton megválasztott **török kormánynak szóló támogatását.** Nyugalomra intett és **sürgette a biztonságot, a jogrendet, az alapvető emberi jogokat és a**

21 <http://edition.cnn.com/2016/07/16/politics/how-turkey-coup-affects-us-and-nato/>

22 <http://www.reuters.com/article/us-turkey-security-usa-idUSKCN0ZX0J7>

23 <http://www.defense.gov/News-Article-View/Article/841966/obama-briefed-on-turkey-situation-incirlik-closed-but-safe-officials-say>

24 <http://www.defense.gov/News-Article-View/Article/848659/us-personnel-in-turkey-safe-pentagon-spokesman-says>

25 <http://www.defense.gov/News-Article-View/Article/707587/us-authorizes-ordered-departure-of-dod-dependents-from-turkey>

26 <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2016/07/260148.htm>

27 <http://www.nytimes.com/live/turkey-coup-erdogan-obama-and-kerry>

28 <http://www.defense.gov/News-Article-View/Article/841966/obama-briefed-on-turkey-situation-incirlik-closed-but-safe-officials-say>

29 <http://www.defense.gov/News-Article-View/Article/848659/us-personnel-in-turkey-safe-pentagon-spokesman-says>

30 <http://www.defense.gov/News/News-Releases/News-Release-View/Article/850006/readout-of-secretary-carters-call-with-turkish-minister-of-defense-fikri-ik>

szabadság tiszteletben tartását a további erőszak megfékezése, valamint az amerikai állampolgárok és a diplomáciai missziók biztonsága érdekében.

A **Republikánus Párt elnökjelöltje, Donald Trump** a török puccskísérlet kapcsán ismét megragadta az alkalmat arra, hogy **Barack Obama és Hillary Clinton elhibázott külpolitikáját okolja a kialakult nyugtalan helyzetért.**³¹ A New York Timesnak adott interjúban³² a török elnököt, Recep Tayyip **Erdoğant méltatta, amiért képes volt a felkelés elfojtására.** Elmondta, hogy amíg az Egyesült Államok maga is ennyi problémával küzd és ennyire bizonytalan, addig nem lehet hiteles tanítója és példája a polgári szabadságjogoknak. Szerinte Obama kormánya eddig semmilyen Erdoğannal kapcsolatos stratégiát nem tudott felmutatni, pedig Törökország – a hozzá telepített amerikai nukleáris fegyverek miatt – az Egyesült Államok szövetségese. Véleménye szerint **az USA többet tehetne Erdoğan helyzetének megerősítése érdekében,** habár kijelentette azt is, hogy a török vezetővel szemben **jómaga viszont a kurdokkal szimpatizál.**

ENSZ³³

Ban Ki Mun ENSZ-főtitkár a török puccskísérlet kapcsán sürgette a török hatóságokat, hogy a három hónapos szükségállapot ideje alatt biztosítsák az alkotmányos rendet és az emberi jogok tiszteletben tartását és azok szabad gyakorlását. Ban Ki Mun azt mondta, hogy ígéretet kapott vezető török kormányzati tisztviselőktől, hogy betartják a jogállamiság elvét, tisztességes eljárás során fogják kivizsgálni és büntetőeljárás alá helyezni azokat, akiket a puccskísérletért felelősnek tartanak. Az ENSZ-főtitkár reményét fejezte ki, hogy a szükségállapot idején a teljes átláthatóság jegyében járnak majd el a török hatóságok.

Európai Unió

Johannes Hahn európai szomszédságpolitikáért és csatlakozási tárgyalásokért felelős uniós biztos aggasztónak nevezte a török államcsíny-kísérletet követő bírói letartóztatásokat. Álláspontja szerint az elbocsátási lista már készen volt és a török kormányzat kihasználta a katonai puccskísérletet, hogy megszabaduljon a számára kellemetlen közalkalmazottaktól, hiszen a puccskísérlet megszervezésével vádolt Gülen követői különböző török állami intézményekben, a biztonsági és igazságügyi szervezetben dolgoztak. A török külügyminisztérium visszautasította Hahn vádját. Ezek az események „természetesen beárnyékolják” a török EU-csatlakozási tárgyalásokat – hangsúlyozta Hahn, és hozzátette, nem valószínű, hogy a közelmúlt eseményei biztosítják a jogállamiság feltételeit.

Federica Mogherini, az EU kül- és biztonságpolitikai főképviselője a halálbüntetés bevezetésére vonatkozó kijelentéseket követően leszögezte: ha visszaállítják a halálbüntetést, Törökország nem csatlakozhat az Európai Unióhoz.³⁴

Günther Oettinger, az Európai Bizottság digitális gazdaságért és társadalomért felelős biztosa kijelentette, hogy a török állampolgároknak azzal kell számolniuk, hogy 2016-ban már nem kapják

³¹ <http://thehill.com/blogs/ballot-box/presidential-races/288022-trump-blames-obama-clinton-for-france-attack-turkey-coup>

³² <http://www.nytimes.com/2016/07/22/us/politics/donald-trump-foreign-policy-interview.html>

³³ <http://abcnews.go.com/International/wireStory/latest-turkey-detains-judges-military-officers-40761690>

³⁴ <http://www.italia.co/politica-societa/turchia-ue-accusa-golpe-liste-epurazione-gia-pronte-erdogan-caccia-8000-poliziotti-312-i-morti-145-civili/>
<http://magyaridok.hu/kulfold/hahn-az-uniobol-kizaro-ok-halalbuntetes-bevezetese-848686/>

meg az uniós vízummentességet. Ennek oka Oettinger szerint Recep Tayyip Erdoğan török államfő elszigetelődést eredményező külpolitikája. A német biztos úgy vélte, hogy a halálbüntetés visszaállítása Törökország EU-hoz való csatlakozási folyamatának végét jelentené. Oettinger ezen kívül elfogadhatatlannak tartja Erdoğan belpolitikai tisztogatását, ugyanakkor a menekültválság kapcsán kulcsfontosságúnak nevezte Törökország szerepét.³⁵

Németország

Szakértők álláspontja

Gyakori vélekedés a német sajtóban, hogy a szükségállapot bevezetése a főpróba Erdoğan elnök számára, melynek során éles helyzetben tesztelheti, hogyan is működik majd az elnöki rendszer Törökországban. A következő három hónapban Erdoğan alkotmányos felhatalmazással, elnöki rendeletek által kormányozhatja az országot, ezért nem véletlenül nevezte az elnök a puccskísérletet Isten ajándékának. A török elnök a németek szerint jogalapot lát arra, hogy az országát „megtisztítsa” az ellenfeleitől és megváltoztassa az alkotmányt.³⁶

Más újságírók szerint Erdoğan „az oszd meg és uralkodj” elvét alkalmazza, a török társadalmat ugyanis rendkívüli mértékben polarizálták. Ezt a stratégiát az elnök mindaddig folytatni is fogja, amíg el nem hallgattatja az összes kritikust.³⁷

Dr. Burak Çopur politológusnak, a Duisburg-Essen egyetem Törökország-szakértőjének és migrációkutatójának véleménye szerint Törökországot diktatúrának lehet nevezni, hiszen az elnök által hozott rendeletek törvényerejűek és még az alkotmánybíróság sem helyezheti ezeket hatályon kívül. Çopur szerint Erdoğan Törökországot egy börtönné változtatta. Abban a legtöbb németországi szakértő egyetért, hogy egy sikeres puccs akár több évtizeddel vetette volna vissza az országot és polgárháborúhoz vezetett volna.³⁸ A szakértők szerint azt is tisztázni kellene Törökországgal, mennyire is függ gazdaságilag az EU-tól, hiszen a nehezen felépített jóléti társadalmat „játssza most el” a török elnök.³⁹

Politikai megközelítés

Egyértelműen úgy tűnik, hogy a szövetségi kormányzat próbálja magát minél inkább távol tartani a török válságtól. Egyesek szerint a kormányzat attól tart, hogy Törökország egyoldalúan felrúgná a menekültek visszafogadásáról szóló EU-Törökország paktumot. Szakértők szerint ugyanakkor sokkal bátrabban kéne fellépnie a kancellárnak, nyomást kellene gyakorolnia Erdoğanra és követelni tőle, hogy tartsa tiszteletben az emberi jogokat. Már közvetlenül az események után is úgy nyilatkozott a kancellár, hogy a szövetségi kormány elítéli a katonai puccsot, de a felelősségre vonások során biztosítani kell a jogállammal összeegyeztethető eljárásokat. Emellett tiszteletben kell tartani az

³⁵ <http://privatbankar.hu/makro/mar-biztos-torokorszag-bukta-iden-a-vizummentesseget-295835>

³⁶ <http://www.tagesschau.de/ausland/tuerkei-analyse-101.html>

³⁷ <http://www.tagesschau.de/ausland/tuerkei-analyse-101.html>

³⁸ <http://www.spiegel.de/politik/ausland/tuerkei-faktisch-ist-die-tuerkei-eine-diktatur-a-1104061.html>

³⁹ <http://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.kommentar-zum-ausnahmestand-tuerkei-konflikt-von-deutschland-fernhalten.acda68a8-6348-481f-aa79-2672249025f1.html>

emberi jogokat és védeni a kisebbségeket. A kancellár megfogalmazása szerint Németország mindvégig egy olyan Törökország mellett áll, amely a demokráciát és a jogállamiságot védelmezi.⁴⁰

Július 20-án, szerdán Angela Merkel (CDU) német kancellár találkozott Theresa May brit miniszterelnökkel. Az ezt követő sajtótájékoztatón újságírói kérdésre a kancellár elmondta, hogy függetlenül a halálbüntetés visszaállításának felvetésétől, továbbra is életben marad az EU-Törökország menekültügyi paktum. Jelenleg semmilyen jel nem utal arra, hogy a török fél nem tartaná magát a megállapodásban foglaltakhoz. Ugyanakkor a kancellár leszögezte, Berlin nagyon alaposan nyomon követi a törökországi fejleményeket.⁴¹ A kormány korábban úgy nyilatkozott, hogy a halálbüntetés visszaállítása a csatlakozási tárgyalások felfüggesztését eredményezheti.⁴²

Frank-Walter Steinmeier (SPD) szövetségi külügyminiszter felszólította Törökországot, hogy csak a lehető legszűkebb időtartamra vezessék be a szükségállapotot. A miniszter véleménye szerint egy elhúzódó válsághelyzet szétfeszítené az országot, mely mind belföldön mind a külföldi partnerek szemében meggyengülne. Steinmeier szerint jól látható, mennyire mély nyomott hagyott a puccskísérlet a török társadalmon és a politikai eliten, ugyanakkor a puccs felelőseinek ügyében is szem előtt kell tartani a jogállam szabályait.⁴³

A Zöldek török származású elnöke, Cem Özdemir szerint mindaddig teljesen felesleges az ország Uniós tagságáról tárgyalni, amíg Erdoğan Törökország elnöke. Ennek fényében az EU-nak a halálbüntetés kérdéséről függetlenül is fel kellene függesztenie a tárgyalásokat. Véleménye szerint a nyugati vezetőknek – különösen Angelának – nyíltan és egyértelműen kell beszélniük Erdoğannal, ugyanis a kialakult helyzetet már nem elég egy „ejnye-bejnyével” elintézni.⁴⁴

Berlin ugyanakkor már csak azért sem tarthatja magát távol a török belpolitikától, hiszen annak hatásai Németország-szerte egyre jobban érződnek. A 2015-ös statisztikák szerint 2,9 millió török származású személy élt a szövetségi köztársaság területén.⁴⁵ A puccskísérlet óta eltelt időszakban Németországban az Erdoğan melletti, valamint az államfő elleni tüntetések is megszorodtak, a török kisebbség az anyaországhoz hasonlóan itt is erősen polarizálódott. Komoly kihívás előtt áll a német kormányzat, hogy távol tartsa a Törökországban megfigyelhető erőszakhullámot az országtól.⁴⁶ A 2015-ös választáson egyébként a Németországból szavazó törökök 59,7 %-a Erdoğan pártjára adta le a voksát.⁴⁷

Thomas de Maizière (CDU) szövetségi belügyminiszter arra kérte a török kisebbséget, hogy „*ne vigyék a német utcákra a török belpolitikát*”. Természetesen tiszteletben tartják, hogy joguk van szabadon véleményt nyilvánítani, de arra kért mindenkit, ezt a szabályok betartása mellett tegyék. A szövetségi belügyminiszter azután szólalt fel az ügyben, miután Németország-szerte több olyan

40 <http://www.welt.de/newsticker/news1/article157097758/Bundesregierung-warnt-nach-Putschversuch-in-der-Tuerkei-vor-Rache-und-Willkuer.html>

41 <http://www.n-tv.de/ticker/Merkel-haelt-trotz-Tuerkei-Kritik-an-Fluechtlingspakt-fest-article18237491.html>

42 <http://www.welt.de/politik/article157124814/Bundesregierung-erklaert-Todesstrafe-in-Tuerkei-zur-roten-Linie.html>

43 <http://www.n-tv.de/politik/Erdoğan-verhaengt-Ausnahmestand-article18238586.html>

44 <https://www.tagesschau.de/ausland/tuerkei-reax-103.html>

45 http://www.bpb.de/wissen/NY3SWU,0,0,Bev%F6lkerung_mit_Migrationshintergrund_I.html

46 <http://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.kommentar-zum-ausnahmestand-tuerkei-konflikt-von-deutschland-fernhalten.acda68a8-6348-481f-aa79-2672249025f1.html>

47 <http://www.spiegel.de/politik/ausland/tuerken-in-deutschland-waehlen-erdogan-partei-akp-a-1060661.html>

erőszakos esetről, illetve különféle rongálásokról érkeztek híradások, melyek az Erdoğan mellett és ellen tüntetők közötti ellentétre voltak visszavezethetők.⁴⁸

De Maizière ugyanakkor azt is kifejtette, hogy aggodalommal tekint a legfrissebb török fejleményekre. A „politikai tisztogatások” - meggyőződése szerint - átlépik azt a határt, amely elfogadható és arányos válaszlépés lenne a puccskísérletre. A miniszter abban bíz, hogy Törökország továbbra is fontos partnere lesz Németországnak. Felhívta a figyelmet arra is, hogy – mint NATO tagországnak – Törökországnak is tartania kell magát bizonyos értékekhez. A belügyminiszter is megerősítette Merkel álláspontját, miszerint jelenleg nincs veszélyben a menekültpaktum, hiszen a török belpolitikai események mindezülig nem voltak kihatással a megállapodásban foglaltakra.⁴⁹

Ugyan nyíltan csak visszafogottan bírálja Berlin Ankarát, de mint arra a St.Galler Tagblatt újságírói felhívták a figyelmet, a háttérben komoly bizalmatlanság figyelhető meg. Az újságírók megkeresésére a szövetségi gazdasági minisztérium nyilvánosságra hozta, hogy sem 2015-ben, sem 2016-ban nem járult hozzá, hogy német cégek bármilyen hírszerzési eszközt exportáljanak Törökországba.⁵⁰ Németországból haditechnikai eszközöket csak a szövetségi kormányzat jóváhagyása után lehet exportálni. Az engedélyeztetési vizsgálat során számításába veszik a különféle kül- és biztonságpolitikai kockázatokat is. Az exportengedély kiállításáért a szövetségi gazdasági minisztérium a felelős.⁵¹

A német kormányzat döntéséből – miszerint nem exportál hírszerzési eszközöket Törökországba – arra lehet következtetni, hogy a kormányzat nem akar a török kormány kezébe olyan haditechnikai eszközöket juttatni, amelyeket a civil lakosság elleni elnyomás eszközeként használhatnak.⁵²

Olaszország⁵³

Laura Boldrini, az olasz Képviselőház elnöke egy július 22-i televíziós interjúban nagyon keményen kritizálta az egy héttel korábbi török puccskísérlet óta eltelt időszak történéseit. Szolidaritását fejezte ki a török népnek, egyben elmondta, hogy az Európai Unió nem köthet engedményekkel teli megállapodásokat, főleg nem olyan országokkal, amelyek nem tartják tiszteletben a jogállamiságot. *„Hiba volt az EU részéről a bevándorlók helyzetének rendezéséről szóló szerződést kötni Törökországgal, ugyanis Törökország nem felel meg az alapvető emberjogi követelményeknek. Az Unió ezáltal csupán saját alapelveitől és tekintélyétől tért el”* – hangsúlyozta az olasz Alsóház vezetője. Boldrini szerint amit Törökországnak a migránsok részére kellett volna biztosítania, azt valójában saját állampolgárai számára sem garantálja. A Képviselőház elnöke a törökországi események kapcsán testületi álláspont kialakítását kéri az EU-tól. Hangsúlyozta, hogy ami jelenleg Törökországban történik, az köszönőviszonyban sincsen a jogállamisággal és leginkább egy polgári puccsra emlékeztet. Boldrini szerint Európának fel kell készülnie a török menekültek befogadására, az Unió részéről az alapvető jogok védelme érdekében kollektív fellépésre van szükség. *„Még egy*

⁴⁸ <http://www.handelsblatt.com/politik/international/liveblog-zur-tuerkei-uebergriffe-in-deutschland/13906878-3.html>

⁴⁹ <http://www.n-tv.de/ticker/De-Maiziere-Saeuberung-in-der-Tuerkei-ist-keine-angemessene-Antwort-article18246971.html>

⁵⁰ http://www.focus.de/politik/videos/tuerkei-detail-zeigt-wie-wenig-deutschland-erdogan-wirklich-traut_id_5751319.html

⁵¹ <http://www.bmwi.de/DE/Themen/Aussenwirtschaft/Ruestungsexportkontrolle/faqs.html>

⁵² http://www.focus.de/politik/videos/tuerkei-detail-zeigt-wie-wenig-deutschland-erdogan-wirklich-traut_id_5751319.html

⁵³ <http://www.rainews.it/dl/rainews/media/La-Presidente-della-Camera-Laura-Boldrini-a-Rainews24-In-Turchia-in-atto-un-golpe-civile-Video-d91cf133-1d61-4359-9678-5b0503265ca1.html> http://www.ansa.it/sito/notizie/mondo/europa/2016/07/22/erdogan-se-serve-esteso-stato-emergenza_c5fa5a88-974c-4aac-b58c-1a4b8090e7a0.html

vészhelyzettel való szembenézés során sem lehetséges, hogy az EU engedjen az alapvető jogok és elvek érvényesítéséből, ezek ugyanis azok az alapelvek, melyek Európát Európává teszik.” – jegyezte meg Boldrini.

Franciaország

A francia politikusok nagy része a nizzai terrortámadás miatt nem azonnal reagált a törökországi államcsínykísérletre. A köztársasági elnök mellett a kormányzat részéről a külügyminiszter, Jean-Marc Ayrault nyilatkozott, az ellenzék részéről Alain Juppé szólalt meg, aki berlini látogatása során a Die Weltnek adott interjújában fejtette ki a véleményét.

A francia államfő, François Hollande elítélte a katonai puccskísérletet és bízik benne, hogy teljes egészében vissza lehet állítani a rendet és a demokráciát Törökországban. Tart azonban attól, hogy megtorlás várható az államcsínykísérlet után, de a katonáknak felelniük kell tetteikért.^{54 55}

A francia kormány külügyminisztere, Jean-Marc Ayrault is elítélte a puccskísérletet, továbbá dicsérte a török nép érettségét és bátorságát a helyzet kezelésében, a demokrácia intézményének oltalmazásában. Egy vasárnapi televízió interjújában Ayrault már hozzátette, hogy *„a francia kormányzat azt szeretné, hogy a jogállam intézményei megfelelően működjenek Törökországban”* utalva arra, hogy a megtorlásokat el kell kerülni. A jelenlegi puccskísérlet bukása ugyanis nem azt jelenti, hogy *„Erdoğan elnök a megtorlás nevében bármit megtehet.”* A külügyminiszter hozzátette, hogy a jelenlegi események több kérdést és kételyt is felvetnek, főleg ami Törökország szerepét jelenti az Iszlám Állammal szembeni közös harcban. Jean-Marc Ayrault hozzátette, hogy *„Törökország nagy ország, amely stratégiai helyen fekszik, tagja a NATO-nak, továbbá több mint két és félmillió menekültnek nyújt otthont, s mindezek mellett szövetséges ország is.”* Így a politikus bízik benne, hogy Törökország képes lesz tovább folytatni a harcot az Iszlám Állam ellen.⁵⁶

A konzervatív politikus, Alain Juppé véleménye szerint a jelenlegi események bizonyítják, hogy Törökországnak nincs helye az Európai Unióban. Az ország túl nagy és problémás, így EU-s integrációja komoly nehézséget okozna. A politikus szerint ráadásul nemcsak Törökországgal kellene felfüggeszteni az uniós csatlakozási tárgyalásokat, hanem a többi balkáni országgal is.⁵⁷

Ausztria⁵⁸

Sebastian Kurz osztrák külügyminiszter csütörtökön bejelentette, hogy a külügyminisztérium konzultációra bekérte Törökország bécsi nagykövetét, Hasan Gögüst az országban elrendelt szükségállapot miatt. Kurz a Törökországban zajló eseményeket teljes mértékben elfogadhatatlannak tartja, és a puccskísérlet nem jelentheti azt, hogy a török elnök ennek okán szabad kezet kapjon az önkényes kormányzásra, hiszen ezek diktatórikus irányba vihetik Törökországot. Az osztrák külügyminiszter kiemelte, hogy az EU-nak minden esetben ki kell állnia az

⁵⁴ <http://tempsreel.nouvelobs.com/en-direct/a-chaud/25408-turquie-francois-hollande-attend-repressions-turquie-apr.html>

⁵⁵ <http://www.france24.com/fr/20160716-reactions-internationales-soutien-erdogan-putsch-turquie-coup-merkel-obama-hollande>

⁵⁶ http://abonnes.lemonde.fr/politique/article/2016/07/17/des-questions-se-posedent-sur-la-fiabilite-d-ankara-dans-la-lutte-contre-l-ei-selon-ayrault_4970830_823448.html

⁵⁷ <http://premium.lefigaro.fr/flash-actu/2016/07/18/97001-20160718FILWWW00053-la-turquie-n-a-pas-sa-place-dans-l-ue-juppe.php>

⁵⁸ http://hvg.hu/vilag/20160721_torok_ausztria#rss

alapértékei mellett, valamint indítványozta, hogy helyezték „nyomás alá” Törökországot a csatlakozási tárgyalások során, valamint a törököknek nyújtott EU-s támogatások kapcsán.

Görögország⁵⁹

Július 21-én, csütörtökön Görögországban gyorsított eljárást követően az alexandroupolisi bíróság illegális határátlépés bűncselekményének elkövetése miatt mondta ki bűnösnek, és két hónap, három évre felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte a Törökországból a puccskíséret másnapján helikopterrel szökött nyolc török katonát. A bíróság enyhítő körülményként értékelte, hogy a vádlottak fenyegetés elől menekültek. A légi közlekedés szabályai megsértésének bűncselekménye vádpontban a bíróság felmentette a katonákat. A katonák menedékkérelmük elbírálásáig (az első kihallgatásra várhatóan jövő héten kerül sor) őrizetben maradnak. Törökország a katonák kiadatását követeli Görögországtól. A katonák azt állítják, hogy nem vettek részt a július 15-i államcsínykíséretben, ám tartanak a Törökországban zajló tisztogatásoktól. A görög fegyveres erők, a rendőrség és a parti őrség magas fokú készültségben van, a görög szigeteket alaposabban ellenőrzik miután olyan információkat kaptak, hogy számos török tiszt igyekszik Görögország felé menekülni.

Oroszország⁶⁰

Dmitrij Peszkov, az orosz elnök sajtótitkára szerdán közölte, hogy augusztus elején Oroszországban fog találkozni Vlagyimir Putyin orosz és Recep Tayyip Erdoğan török államfő.

Az iráni Farsz hírügynökség török forrásokra hivatkozó szerdai közleménye szerint Erdoğan török elnök a július 15-i puccskíséret előtt figyelmeztetést kapott Oroszországtól az ellene és a török kormányzat ellen irányuló katonai hadműveletről, így az oroszok tulajdonképpen megmentették a török államfő életét.

Kína⁶¹

A török katonai puccskíséret sokkolta a kínai vezetést és hatóságokat. **Xi Jinping elnök a Külügyminisztériummal való egyeztetés és a jelentések meghallgatása után azonnal magas szintű találkozót hívott össze.** A rendkívüli ülésen a törökországi események mellett megvitatták egy esetleges – a Kínai Kommunista Párton belüli – puccs kezelésének lehetőségeit és a készenléti politika irányvonalát. A fő cél az, hogy megakadályozzanak minden hasonló eseményt.

⁵⁹ <http://www.thetimes.co.uk/article/turkish-officers-who-used-helicopter-to-flee-coup-are-jailed-in-greece-wrhz37r5>
<http://www.bbc.com/news/world-europe-36859375>

⁶⁰ <http://en.farsnews.com/newstext.aspx?nn=13950430001452>

⁶¹ <http://www.epochtimes.com/b5/16/7/17/n8108858.htm> <http://www.epochtimes.com/gb/16/7/20/n8117321.htm>

Fethullah Gülen portréja

Muhammed Fethullah Gülen iszlám **teológus, prédikátor, író és közéleti személyiség** 1941. április 27-én született Erzurumban, Törökországban. A Gülen Institute logója alatt elérhető életrajz szerint⁶² (amely azonban nem található meg az intézet hivatalos oldalán)⁶³ Gülen alapfokú tanulmányait népiskolában kezdte, amit három év után kénytelen volt megszakítani, ekkor ugyanis anyjával és testvéreivel olyan faluba követték a családfőt, ahol nem volt iskola. Ez idő alatt édesanyja vallást, édesapja pedig arab nyelvet tanított neki.⁶⁴ Felsőfokú tanulmányairól életrajza

szűkszavú, mindössze annyit tartalmaz, hogy önképzéssel szerzett diplomát, de azt nem, hogy mikor és melyik intézményben. Vallási tanulmányai a klasszikus iszlám tárgyakat foglalta magában, így a Koránt a hozzá tartozó szövegmagyarázatokkal, az arab nyelvet, a Hadízt⁶⁵ valamint a szúfizmust,⁶⁶ amelyeket neves tudósoktól és lelki vezetőktől sajátított el hazájában. A **Gülen-mozgalom, vagy más néven a Hizmet** (jelentése: Törökország szolgálatában) **vallási vezetője**, amely egy **liberális irányultságú, nemzetközi vallási és közösségi, mohamedán mozgalom**. Gülen nevéhez fűződik a New York-i központú, **Közös Értékek Szövetsége**⁶⁷ nevet viselő non-profit **ernyőszervezet**, melynek célja többek között az Amerikában fellelhető vallási közösségek oktatásának támogatása, hagyományaik megőrzése és a csoportok közötti párbeszéd elősegítése. Gülen jelentős számú követővel rendelkezik Törökországban és szerte a világban. **Követői közel 55 000 vállalkozást irányítanak** az egyik legjelentősebb török gazdasági szerveződés, a Tuskon égisze alatt.⁶⁸ A nyugati médiában Gülen úgy vált ismertté, mint a **„legbefolyásosabb muzulmán személyiségek egyike”**⁶⁹, illetve az az imám, aki **„egy toleráns iszlám vallást támogat, amely az önzetlenség, szorgalom és az oktatás értékein alapul”**⁷⁰.

Gülen Törökországban sokan bírálják **szekuláris nézetei** miatt. A vallási vezető **támogatja Törökország Európai Unióhoz való csatlakozási szándékát**. Véleménye szerint **a nők nem élhetnek elnyomásban**, azonban az extrém feminizmust elítéli. Gülen **nyíltan elítéli a terrorizmust**, úgy gondolja, hogy az iszlámban nincs helye a civilek ellen elkövetett önkényes erőszaknak.⁷¹ Az imám kritizálta a török vezetésű gázai flottillát, amely Izrael beleegyezése nélkül kívánt segélyszállítmányokat juttatni a Gázai övezetbe.⁷² Gülen **ellenozta Törökország Bashar al-Assad elnök támogatását célzó katonai beavatkozását Szíriában**, azonban **támogatta az ISIS-ellenes hadműveletekben való részvételt**.⁷³

⁶² http://dialogin.dk/pages/wp-content/uploads/2013/04/Biography_of_Gulen.pdf

⁶³ <http://www.guleninstitute.org>

⁶⁴ <http://fgulen.com/en/fethullah-gulens-life/about-fethullah-gulen/biography/24652-years-of-education>

⁶⁵ Elsősorban Mohamed próféta életéről és tanításairól szóló, szájhagyomány útján terjesztett közlések gyűjteménye.

⁶⁶ Az iszlám misztika hiedelem-és szokásrendszere.

⁶⁷ http://afsv.org/about-us/overview/#.V5E9T_mLTIU

⁶⁸ <http://www.wsj.com/articles/turkeys-erdogan-talks-with-obama-about-extraditing-cleric-1468952423>

⁶⁹ <http://www.bbc.co.uk/news/world-13503361>

⁷⁰ http://www.economist.com/node/10808408?story_id=10808408

⁷¹ <http://www.fethullah-gulen.org/op-ed/gulen-movement-9-11.html>

⁷² <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748704025304575284721280274694>

⁷³ <http://nationalinterest.org/commentary/erdogan-pays-his-foreign-policy-7719>

Gülen **Erdoğan szövetségese és barátja volt 2013 előtt**. A felek közötti jó **viszony megromlott a 2013-as törökországi korrupció elleni nyomozás során**. Bár a Hizmet követői állítják, hogy a mozgalom politikai céloktól mentes, elemzők szerint a korrupcióval megvádolt és letartóztatott Erdoğan-szövetségeseinek száma az akkori török miniszterelnök és Gülen között feszülő politikai ellentét kibontakozására utalt.⁷⁴ A kormányon lévő Igazság és Fejlődés Pártja, valamint az ellenzék álláspontja szerint is a 2013-as letartóztatások háttérében az a Fethullah Gülen állt, akinek **követői befolyásos hatalmi pozíciókat töltöttek be a török rendőrségnél és az igazságszolgáltatásban**.⁷⁵ A 2013-as korrupciós botrány december 17-én tört ki, röviddel azután, hogy az akkor még a miniszterelnöki tisztséget betöltő **Erdoğan** több, Gülen-mozgalomhoz köthető **egyetemi előkészítő iskolát záratott be** Törökországban.⁷⁶

Erdoğan török elnök tárgyalásokat folytat Obama elnökkel Fethullah Gülen kiadatásáról

A Fehér Ház közölte, hogy Erdoğan elnök adminisztrációja olyan dokumentumokat juttatott el Obama elnökhöz, amelyek a török elnök állítása szerint bizonyítják, hogy az Egyesült Államokban élő, török származású imám, Fethullah Gülen áll a múlt hétvégén végrehajtott sikertelen puccskísérlet mögött. Július 19-én, kedden Erdoğan telefonbeszélgetés keretein belül kérte Obamától a muszlim vallási vezető kiadatását. Obama biztosította támogatásáról Erdoğant a puccskísérlettel kapcsolatos nyomozásban, azonban figyelmeztette a török kormányfőt, hogy a nyomozás során csak és kizárólag demokratikus eszközök alkalmazását támogatja az amerikai kormány. Gülen arra kérte Obama elnököt, hogy utasítsa el a törökök kiadatási kérelmét arra hivatkozva, hogy egyszerű életet él és semmilyen regisztrált vallási gyülekezetet sem irányít.⁷⁷

⁷⁴ <http://www.bbc.co.uk/news/world-13503361>

⁷⁵ <http://www.nytimes.com/2014/02/27/world/europe/turkish-leader-disowns-trials-that-helped-him-tame-military.html?hpw&rref=world&r=0>

⁷⁶ <http://www.bbc.com/news/world-europe-25909139>

⁷⁷ <http://www.wsj.com/articles/turkeys-erdogan-talks-with-obama-about-extraditing-cleric-1468952423>